

פרשת שלח לך

אכנו בדבר ואורשנו ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו (יד, יב)

יש לעיין, דהלא בב' פעמים מצינו גזירת כליה על החוטאים בישראל ח"ו, במעשה העגל ובחטא המרגלים, ועמד משה והתחנן עליהם וביטלם, אך מצינו חילוקי לשונות בין הגזירות, דבמעשה העגל אמר הקב"ה למשה 'ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול', ועמד משה וביקש באומרו 'זכור לאברהם ליצחק ולישראל וכו', ופרש"י שאמר משה דאם אינן ניצולין בזכותן מה אתה אומר לי ואעשה אותך לגוי גדול, ואם כסא של שלוש רגלים אינו עומד לפניך בשעת כעסך ק"ו לכסא של רגל אחד'.

ואילו במעשה המרגלים אמר הקב"ה למשה כלישנא דקרא הכא, ולא מצינו כאן שמשה הזכיר זכות אבות ובא בטענת ק"ו מכסא של ג' רגלים דאינו עומד, אלא בא בטענה אחרת דאמרו הגויים מבלתי יכולת ה' להביא את העם וגו', וא"ל הקב"ה סלחתי כדברייך, ופרש"י בשביל מה שאמרת מבלתי יכולת ה'.

וקשה מדוע לא הזכיר משה כאן זכות אבות כפי שהזכיר בחטא העגל, וביותר דבחטא המרגלים נענשו בגזירת מ' שנה ופרש"י דהוא משום שלא יתחלל שמי במגפה לאמר מבלתי יכולת ה' להביאם, לפיכך לא אמיתם פתאום כאיש אחד אלא מעט מעט, ולכאורה לפי טענת משה בגזירה זו נענשו יותר מחטא העגל, דכאן יש אופן שלא יאמרו הגויים כן כשימותו במעט מעט, וודאי שנצטרך לזכות אבות ולק"ו מכסא הכבוד.

ונראה לומר, די שחפץ חילוק בין ב' הגזירות שנרמזו בדברי רש"י בהם, דבמעשה העגל הגזירה היתה 'ואכלם' שחפץ היה ה' להשמיד את שונאי ישראל וממילא אעשה אותך לגוי גדול ולא יבוא אומה חדשה תחת כלל ישראל, ועלה בא משה בטענת אבות באומרו הרי הבטחת לאבות שעם ישראל יהיה לנצח, וכן טען שאם כסא עם שלשה רגלים לא מתקיים ק"ו שכסא עם רגל אחת לא יתקיים, משא"כ במעשה המרגלים לא היתה הגזירה לכלותם, אלא 'אכנו בדבר ואורישנו' שחפץ ה' רק להכותם על חטאם, וביותר אמר למשה ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו, ופרש"י שאם תאמר מה יהא לשבועת אבות אעשה אותך לעצום ממנו שאתה מזרעם, נמצא שחפץ היה ה' להמשיך את שבועת האבות ע"י משה שהיה מזרעם שיגדל, ורק רצה להכותם על חטאם, ונמצא שלא היתה כאן מטרה לבנות אומה חדשה בכלל ישראל אלא המשך קיומו, ולכך לא טען משה לזכות אבות ולק"ו מכסא הכבוד, דהרי משה נתווסף לכסאם של ג' האבות ואינו כסא של איש אחד בדוקא.

מקור: הר"א פילץ ראש ישיבת תפרח